

TYB AKADEMİ DİL EDEBİYAT ve SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ: TÜRKİYE’NİN DÜŞÜNCESİ*

“Düşüncenin Türkiye’de toplumsal ve siyasal sorunlara çare ararken bulunduğunu söylemek yanlış olmaz.”
Hilmi Ziya Ülken

Yenal ÜNAL**

Dünya tarihinde oldukça mühim bir yeri bulunan Türk tarihi ve kültürü geçmişten günümüze gerek yerli gerek yabancı birçok araştırmacının ilgisini çekmiştir. Bugün de Türk tarihi ve onun alt araştırma alanları hem yabancı hem de yerli araştırmacıların ilgisini çekmeye devam etmektedir.

Bugün çeşitli kurumlarda ve akademik çevrelerde sayıları her geçen gün artan araştırmacılar ya da bilim adamları oldukça yoğun bir inceleme faaliyeti içerisinde. Özellikle son 10 yılda yayım hayatına başlayarak birçok araştırmacının ürettiği bilgileri paylaşma imkânı sağlayan akademik dergiler bunun en önemli kanıtı değil midir?

* Türkiye Yazarlar Birliği Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi, **Türkiye'nin Düşüncesi Sayısı**, ISBN 2146-1759, Yıl 3, Sayı 7, Ankara, Ocak 2013, 199 s.

** Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi Tarih Bölümü. E-posta: yenalunal@yahoo.com.

Örneğin bu yazının da yayımlanmasına imkân tanıyan “Tarih Okulu Dergisi” 2008 yılında yayın hayatına başlamış ve bugün 2013 yılında XIV. sayısına ulaşarak eski sayılarını da göz önünde bulundurursak birçok araştırmancının okuyucu ile buluşmasına sağlamıştır. Bu, Türkiye’de gelişim aşamasında olan sosyal bilimlere adına bir büyük kazanımdır.

Aslında tarih biliminin altında gelişen bir alt disiplin olarak, günümüzde arzulanan seviyede olmamakla birlikte gelişim hâlinde bulunan düşünce tarihi her geçen gün tarihçilerin ilgisini daha çok çekmeye başlamıştır. Çünkü geçmişte ortaya atılmış ve belirli aşamalar kaydetmiş düşünceler gelecekte de hangi düşüncelerin ortaya konulacağı konusunda çok önemli ipuçları sunmaktadır.

Dolayısıyla düşünce tarihinin iyi kavranması, gelecekte insanlığın hangi düşünceler çerçevesinde şekilleneceğini gösterecektir. Bu açıklamalar da Türkiye’de giderek büyüyen ve daha fazla ilgi gören bu disiplinin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Türkiye’de tarih bilinci edinmiş, doğru ve temeli bulunan bilgilerle donanmış, düşünmeyi ve düşündüğünü ifade etmesini öğrenen bireylerin giderek arttığı bir toplumun oluşturulabilmesi için düşünce tarihi alanında yapılan ve yapılacak çalışmalardan azamî ölçüde yararlanılması gerekmektedir.

Oluşacak böyle bir toplumun da başta kendisi olmak üzere dünya barış, huzur ve güvenliğine sağlayacağı katkıyı tartışmaya gerek yoktur. Hiç kuşku yok ki diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de bu manada büyük sancılar yaşanmaktadır. Ancak kendini yenileyen, araştıran ve her bakımdan aşama kaydeden bir toplumun muzdarip olduğu bazı kronik sorunlarının üstesinden geleceğine inanılmalıdır.

İşte tam da bu genel tespitler çerçevesinde Türkiye Yazarlar Birliği tarafından genelde Türkiye’de düşünce tarihinin gelişmesi ve özelde bu alanda inceleme yapan araştırmacıların ürettikleri bilgileri okuyucu ile paylaşabilmeleri amacıyla Ocak 2010’da 4 ayda bir yayınlanmaya başladığı hakemli dil, edebiyat ve sosyal bilimler dergisi “TYB Akademi” yeni bir yayın olarak bu vadede küçümsenemeyecek bir boşluğu doldurmaya başlamıştır.

Daha önce 1- Gazâli, 2- Evliya Çelebi, 3- Said Halim Paşa, 4- Çağdaş İslâm Düşüncesi, 5- Ahmed Hamdi Tanpınar, 6- Balkan Savaşlarının 100.Yılında Büyük Göç ve Muhaceret Edebiyatı sayıları yayınlayan “TYB Akademi Dergisi”, Ocak 2013’te “Türkiye’nin Düşüncesi” sayısının yayımını

gerçekleştirmiştir. Dergi, Mayıs 2013'te de "Türkiye'de Tarih Yazımı ve Yaşayan Tarihçiler" sayısını yayımlanmayı planlamaktadır.

Araştırma konumuz olan "Türkiye'nin Düşüncesi" adlı 7. sayı bugün hayatta olan ve Türk düşünce tarihinde oldukça önemli yerlere sahip kıymetli münevverler üzerine hazırlanmış bir sayıdır. Söz konusu sayıda yer alan makaleler şu şekilde sıralanmaktadır:

1- Sunuş: Üçüncü Yıla Başlangıç: Yaşayan Düşünce Adamları / Mehmet Doğan, s. 7;

2- Geleneğin "Diriliş"i: Bir Fikir Adamı Olarak Sezai Karakoç / Murat Erol, s. 9;

3- Müslüman ve İslamcı Bir Aydın: Ali Bulaç / Seven Erdoğan, s. 31;

4- Düşünmek ve Bir Başka Yere Gitmek: İsmet Özel'in Dairesel Tekâmülü / Alper Gürkan, s. 43;

5- Ömer Faruk Akün'ün Edebiyat Tarihçiliği / Yakup Öztürk, s. 67;

6- Kurtuluş Kayalı'dan Türk İnsanı / Toplumunu, Sosyolojisini, Aydınını ve Siyasî Hayatını Yeniden Okumak... / Yıldız Akpolat, s. 103;

7- Pozitivizme Hasım, Pos-pozitivizme Hısım: Bir Mütercim Olarak Hüsamettin Arslan Hakkında Bazı Tespitler / Asım Öz, s. 123;

8- Kurtuluş Kayalı ile Türk Düşüncesi Üzerine / Mülakat, s. 156;

9- Tartışma / Yasin Aktay, s. 177.

Sezai Karakoç, Ali Bulaç, İsmet Özel, Ömer Faruk Akün, Kurtuluş Kayalı, gibi farklı disiplinlerde faaliyet göstermiş ancak çalışmalarında düşünceyi öne çıkarmış aydınların çeşitli konular bağlamında araştırma konusu yapıldığını gördüğümüz "Türkiye'nin Düşüncesi" adlı bu sayı, diğer akademik dergilere de artık bir düşünce tarihi sayısı hazırlamaları gerektiği yönünde adeta bir tebliğ sunar görünümündedir.

Bilindiği üzere Türkiye tarihinde, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde II. Meşrutiyet'in ilanı, 31 Mart Olayı, Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı, Mütareke Dönemi, Millî Mücadele ve Cumhuriyetin ilanı gibi devasa siyasi gelişmeler yaşanmıştır. Bununla birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu bu yüzyıl adına Türkiye'de yaşanan en önemli olaydır diyebiliriz.

Yaşanan büyük savaşlar ve Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyet dönemine geçiş süreci Türk düşünce dünyası ve toplumsal yapısında oldukça önemli değişimler yaşatan gelişmelerdir. Öyle ki bu hızlı dönüşümlerin düşünce ve halk düzeyinde aynı hızda olmadığı hatta bir kimlik bunalımı sorunun ortaya

çıktığını, halkın bir karakter ve şahsiyet karmaşasıyla yüz yüze geldiğini rahatlıkla belirtebiliriz.

Bunlara ilave olarak Türk tarihinin hemen hemen bütün dönemlerinde Türk düşününü, yaşanan siyasi gelişmelerden soyutlamak mümkün değildir. Hatta Türk düşününün, kendini siyasi gelişmelerden soyutlayamama hastalığından muzdarip olduğunu belirtebiliriz.

Nitekim Osmanlı devrinden miras alınan büyük siyasi sorunlar, Cumhuriyet döneminde Atatürk devri, İsmet İnönü dönemi, Demokrat Parti iktidarı, 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül darbeleri, 1990'ların karanlık tarihi ve PKK sorunu, 2000'li yıllarda Ak Parti iktidarı ve faaliyetleri özellikle Türk siyasal yapısını hem şekillendiren hem de derinden de etkileyen etkenlerdir.

İşte bu etkenleri ve bilimsel bir süzgeçte ve düşünce tarihi disiplini içerisinde objektifliğe yakın bir üslupla araştırma konusu yapmak Türkiye'de yeni gelişen bir kültürel faaliyettir. Bugün yavaş da olsa bu alanda bir uyanma evresi yaşanmaktadır. Çünkü düşünce tarihi çalışmalarının gelecek konusunda en somut bilgileri sunacağı, tarihçiler arasında her geçen gün daha çok kabul görür durumdadır.

Bu açıdan bakıldığında tartışma konusu yaptığımız “TYB Akademi Dergisi”nin “Türkiye'nin Düşüncesi” adlı 7. sayısı düşünsel manada Türk düşünce tarihine sağladığı katkılar vesilesiyle yeni bir nefestir.

Derginin bu sayısında Mehmet Doğan tarafından “Üçüncü Yıla Başlangıç: Yaşayan Düşünce Adamları” başlığıyla kısa bir tanıtım yazısı ve girişi niteliğinde bir başlangıç yapılmıştır. Burada bazı sorgulamalar temelinde derginin gelişim süreci hakkında bilgiler verilmiştir.

Murat Erol tarafından kaleme alınan “Geleneğin “Diriliş”i: Bir Fikir Adamı Olarak Sezai Karakoç” başlığıyla özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra gerek edebî faaliyetleri gerek fikir dünyasıyla öne çıkan ve birçok araştırmacının kendisine inceleme konusu yaptığı Sezai Karakoç'la ilgili düşünsel ağırlığı ön planda olan değerlendirmelerde bulunulmuştur. Makalede Osmanlı döneminden itibaren gelişmeye başlayan İslamî düşüncenin Mehmed Âkif ve Necip Fazıl ekseninde gelişimi ve Sezai Karakoç'un İslamî düşünce coğrafyasındaki konumu saptanmaya çalışılmıştır.

Seven Erdoğan tarafından yazılan “Müslüman ve İslamcı Bir Aydın: Ali Bulaç” adlı yazıda özellikle son otuz yıldır muhafazakâr demokrat kesimin fikir ve düşünce evrenini genişletmeye çalışan, başta Türkler ve Kürtler olmak üzere

İslam dünyasının sahip olduğu kronik sorunları ilginç bir düşünce tarzıyla yorumlayan Ali Bulaç'ın fikirsel evreni incelenmiştir.

Alper Gürkan'nın, "Düşünmek ve Bir Başka Yere Gitmek: İsmet Özel'in Dairesel Tekâmülü" adlı yazıda Türk edebiyatının son dönemde yetiştirdiği en önemli şairlerden biri olan ve ilginç saptamalarıyla tanınan İsmet Özel'in düşünce dünyası irdelenmiştir.

Yakup Öztürk, "Ömer Faruk Akün'ün Edebiyat Tarihçiliği" adlı yazısında bu mühim edebiyat araştırmacısının edebiyat tarihçiliği alanındaki çalışmalarını ve fikirlerini değerlendirmiştir. Yine bu yazıda Mehmed Fuad Köprülü ekolünün bir sürdürücüsü olarak Akün'ün, Türk edebiyatı araştırmalarındaki önemi de ortaya konulmuştur.

Sosyolog Yıldız Akpolat, "Kurtuluş Kayalı'dan Türk İnsanı / Toplumunu, Sosyolojisini, Aydınını ve Siyasi Hayatını Yeniden Okumak" adlı yazısında son dönem Türk düşünce tarihine tartışmasız ağırlığını koyan en büyük araştırmacılardan biri olan Kurtuluş Kayalı'nın eserlerinden yola çıkarak sosyolojik anlamda Türk toplumunu yeniden okumayı bir diğer ifadeyle Türk toplumunun düşünsel ve toplumbilimsel açıdan geçmişten günümüze konumunu ve bugünkü ulaştığı seviyeyi yeniden tespit etmeye çalışmıştır.

Akpolat'ın kaleme aldığı bu oldukça derin saptamalar içerikli makalenin derginin bu sayısında yayımlanan en kıymetli metinlerden biri olduğunu burada açıkça ifade etmeliyiz. Yazarın, üzerinde araştırma yaptığı büyük düşünür ve düşünce tarihçisi Kurtuluş Kayalı'nın eserlerini âdetâ elekten geçirdiğini görüyoruz. Söz konusu yazı, aslına bakılırsa tam da Türk düşünce tarihi disiplinde sıkça görmeyi arzuladığımız ve doyurucu bilgileri yeni görüşler temelinde öne süren bir çalışmadır.

Asım Öz tarafından kaleme alınan "Pozitivizme Hasım, Pos-pozitivizme Hısım: Bir Mütercim Olarak Hüsamettin Arslan Hakkında Bazı Tespitler" başlıklı yazıyla Hüsamettin Arslan'nın düşünce dünyasına sorgulayıcı bir yolculuk yapıldığını görmekteyiz.

Dergide ayrıca Kurtuluş Kayalı ile Türk düşüncesi üzerine bir mülakat yapıldığı gibi Yasin Aktay tarafından da "Entelektüel ve Cemaat" adıyla bir tartışma bölümü oluşturulmuştur.

Görünen gerçek o ki arzulanan seviyede ve genişlikte olmamakla birlikte "TYB Akademi Dergisi", Türk düşünce tarihine yüzeysel de olsa bir yolculuk yapmak istemiştir. Keza yukarıda üzerlerine araştırma yapılan çok değerli edip, düşünür, düşünce tarihçisi, mütercim ve siyaset bilimcilere ek olarak birçok

disiplinden münevver bu alana ilgi duymakta ve neşriyatlar gerçekleştirmektedir. Bu açıdan bakıldığında derginin geniş kapsamlı ve sayıca daha çok makaleyi içermesi çok daha yararlı olabilirdi. Ancak bu hâliyle de oldukça nitelikli bir başlangıç yapıldığı izlenimindeyiz.

Nitekim bu incelememizin yayımlanmasına olanak sağlayan ve beş yıldır yayın hayatında bulunan “Tarih Okulu Dergisi”nin sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni Yrd. Doç. Dr. Mustafa Alican’dan öğrendiğimiz kadarıyla önümüzdeki dönemlerde “Tarih Okulu”nun da doğrultusunu düşünce tarihi alanına daha çok yöneltmek ve fikri yönden Türk literatürüne daha çok katkı sağlamak hedefi içerisinde bulunulduğunu öğrenmiş bulunmaktayız.

Bütün bu izahatlardan sonra, Türk düşünce tarihi alanında yapılacak bu tür neşriyatların giderek daha çok artmasının ve bu vadede her biri yeni bir nefes olan güncel yayınların çoğalmasının, Türk düşünce tarihinin solunum yapar hâle gelmesinde mühim bir rol üstleneceğini belirtmemize gerek var mıdır?